

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Кафедра філософських та гуманітарних дисциплін

ФІЛОСОФІЯ

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів**

**галузь знань – 08 – Право, 23 – Соціальна робота,
спеціальність – 081 – Право, 231 – Соціальна робота**

(Шифр за ОПП – ОЗП – 4, СГП - 3)

Кіровоград– 2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Розробник: В.А.Ігнат'єв – завідувач кафедри гуманітарних та економічних дисциплін, кандидат філософських наук, доцент.

Обговорено та рекомендовано до видання Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

«___» _____ 2016 року, протокол № ____

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Людство увійшло в третє тисячоліття обтяженим безліччю проблем. І найгострішими серед них є міжнародний тероризм, численні регіональні і міжетнічні конфлікти, екологічна, сировинна, продовольча проблеми, поширення наркоманії і СНІДу, що разом з іншими глобальними проблемами поставили людство на межу виживання. У цій ситуації питання світоглядної орієнтації людини, усвідомлення нею свого місця і ролі в житті суспільства, відповідальності за свої справи і вчинки стають визначальними. У становленні ж світоглядної культури людини філософія відіграє вирішальну роль. Саме філософія допомагає людині вирішувати проблеми її буття, сенсу існування, обґрунтовує пріоритетні цінності в житті суспільства, визначає прийнятні шляхи і способи досягнення цих цінностей.0

У свою чергу суттєвий вплив на долю світу, людської цивілізації в цілому в ХХІ столітті можуть зробити результати соціальної і політичної трансформації країн (у тому числі й України), що здійснюють нині нелегкий перехід від тоталітаризму до демократії. У процесі посттоталітарної трансформації нині перебуває четверта частина території планети, якій належить гігантський людський, промисловий, культурний і військовий потенціал, що може бути використаний як на користь, так і на шкоду людства. Це також вимагає всебічного філософського осмислення, глибокого філософського аналізу. Свого часу Гегель писав: «Філософія особливо потрібна в ті періоди, коли відбувається переворот у політичному житті суспільства... тому, що думка завжди передує діяльності і перетворює її». Усе це свідчить про те, що потреба сучасної людини у філософських знаннях зростає, а її філософська культура стає найважливішою складовою загальної культури, формування якої в сучасних умовах набуває особливого значення.

Значну роль відіграє філософія і в професійній підготовці спеціаліста. Адже відомо, що будь яка сфера людської діяльності тісно пов'язане з філософією. Фундаментальні проблеми права, такі як справедливість, воля і рівність, провина і відповідальність та інші, є одночасно і суттєвими філософськими проблемами, а їхнє розв'язання пов'язане з основними філософськими питаннями про сутність людини і зміст її життя, про онтологічну структуру світу і засоби його пізнання.

Основна мета дисципліни полягає навчитись вміння усвідомити високий гуманістичний зміст своєї діяльності, обґрунтувати з філософської точки зору свою теоретичну позицію і прийняти практичне рішення є ознакою високого професіоналізму і цивільної честі кожної освіченої людини.

Мета початкової дисципліни: засвоїти основи філософських знань в таких розділах як онтологія, гносеологія, філософська антропологія, соціальна філософія. історія європейської і вітчизняної філософії.

В результаті засвоєння матеріалів курсу студент-магістр повинен **знати:**

- сутність філософії, її структуру та функції;
- історичні типи світогляду;
- багатомісячну історію розвитку філософської думки, у тому числі і в Україні;
- особливості сучасної світової філософії;
- рівні та форми виявлення буття, зокрема, людські виміри проблеми буття;
- походження та сутність, структуру і функції свідомості;
- сутність духовного життя суспільства;
- види, рівні та форми пізнання, їх особливості;
- діалектику пізнання та проблеми істини;
- специфіку, рівні, форми і методи наукового пізнання;
- проблеми філософської антропології і філософії історії.

Вміти:

- орієнтуватись в загальних філософських концепціях і напрямках;
- вести толерантний діалог з представниками різних філософських напрямів;
- самостійно аналізувати світоглядні проблеми сучасності;
- застосовувати діалектичні принципи взаємозв'язку явищ і процесів природного і соціального світу;
- практично застосовувати методи і форми наукового пізнання;
- розуміти сутність внутрішнього світу людини та розглядати її в окресленнях свободи, пошуку та утвердження життєвих сенсів;
- орієнтуватись в історичному процесі, розуміти те, що відбувається у сучасному суспільстві.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДП-116

Форма навчання: денна

№ з/п	Назва теми	Години			
		Всього	Лекції	Практ. (семін.)	С/р
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	24	4	4	16
2	Дух, матерія, природа, людина: грані буття	28	6	6	16
3	Теорія пізнання. Учення про істину та її критерії	28	6	6	16
4	Європейська філософська традиція: від Античності до Нових часів	42	10	10	22
5	Проблема людини у філософії. Цінності та їхня роль у житті суспільства	28	6	6	16
	Разом	150	32	32	86

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДСР-116

Форма навчання: денна

№ з/п	Назва теми	Години			
		Всього	Лекції	Практ. (семін.)	С/р
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	14	2	2	10
2	Дух, матерія, природа, людина: грані буття	16	4	2	10
3	Теорія пізнання. Учення про істину та її критерії	20	6	4	10
4	Європейська філософська традиція: від Античності до Нових часів	20	6	4	10
5	Проблема людини у філософії. Цінності та їхня роль у житті суспільства	20	6	4	10
	Разом	90	24	16	50

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль №1

Тема 1. Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві

Багатомірність поняття “філософія”. Філософія як наука і тип світогляду. Основне питання філософії, його онтологічна і гносеологічна сторони. Різні класифікації світогляду (за структурою, способом існування, рівнями, історичними типами). Головні та другорядні функції філософії у житті людини зокрема та суспільства в цілому.

Тема 2. Буття як філософська проблема. Матерія і субстанція

Філософське розуміння світу: буття і матерія. Філософське розуміння проблеми буття. Формування уявлення про буття в історії філософії. Основні форми та діалектика буття. Буття природи, суспільне буття й буття духовного. Поняття матерії. Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії. Проблема субстанції і монізм. Матеріальне та ідеальне. Сучасна наука про будову матерії та рівні її організації. Рух і його основні форми. Простір і час як форми існування матерії. Єдність матерії, руху, простору та часу.

Тема 3. Діалектика та її альтернативи

Концепція розвитку. Діалектика як наука про загальний розвиток і зв'язок та її альтернативи. Поняття закону і категорії діалектики. Закони діалектики. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон взаємного переходу кількісних змін в якісні. Закон заперечення заперечення. Категорії діалектики: одиничне, особливе і загальне. Сутність і явище. Зміст і форма. Причина і наслідок. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність.

Тема 4. Свідомість

Проблема свідомості в філософії. Питання відношення свідомості до матерії. Відбиття як загальна властивість матерії та його еволюція. Свідомість – найвища форма психічного відображення об'єктивного світу. Передумови виникнення свідомості та її соціальна сутність. Праця, свідомість, мозок. Основні елементи і рівні структури свідомості. Свідомість і мова, їх походження і взаємозв'язок. Проблема ідеального. Форми суспільної свідомості. Їх соціальні функції і особливості. Політична і правова свідомість і їх значення в процесі демократизації суспільства і перебудова правової держави.

Тема 5. Пізнання

Пізнання як предмет філософського аналізу: єдність об'єкта і суб'єкта. Діалектика процесу пізнання. Пізнання як єдність чуттєвого і раціонального. Пізнання, творчість, практика. Творчість та інтуїція. Істина. Об'єктивна істина. Абсолютна і відносна істина, їх діалектичний взаємозв'язок. Роль практики в процесі пізнання. Практика – основа і критерій пізнання.

Наукове пізнання і знання. Методологія наукового дослідження. Позанаукове знання і його форми. Розуміння і пояснення.

Змістовний модуль 2 Соціальна філософія

Тема 6. Природа і сутність людини

Проблема людини в філософії. Концепції походження людини. Єдність біологічного і соціального в людині. Соціальна сутність людини. Проблема сенсу і змісту буття людини. Філософський підхід до проблеми життя і смерті. Людина, культура і цивілізація. Людина на межі ХХ – ХХІ ст. Тілесність – душевність - духовність.

Тема 7. Суспільство та його структура. Людина і суспільство

Суспільство як предмет філософського аналізу. Суспільство і природа, їх еволюція. Джерела саморозвитку суспільства. Соціальна структура суспільства. Форми організації суспільства. Продуктивні сили суспільства. Людина в системі продуктивних сил. Людське буття і соціальне середовище. Громадянське суспільство і держава. Формація, цивілізація, світ-система як форми організації суспільства. Людина в системі соціальних зв'язків і відносин. Свобода і необхідність. Особистість і маси.

Тема 8. Європейська філософська традиція: від Античності до Нових часів

Особливості розвитку філософської думки стародавньої Індії та стародавнього Китаю (релігійно-моральна проблематика, консервація релігійно-міфологічних уявлень, практична спрямованість науки). Умови виникнення античної філософії: встановлення демократичного ладу; раціоналізація міфологічного мислення; плідні ділові і світоглядні контакти греків із країнами стародавнього сходу. Теоцентризм – головна ознака середньовічної філософії. Дискусія про природу універсалій – розвиток гносеологічної проблематики. Реалізм і номіналізм – дві антагоністичні схоластичні теорії. Теорія поміркованого реаліста Фоми Аквінського

Філософія Відродження – посередницька ланка між середньовічною схоластикою і науково-філософським знанням Нового часу. Антропоцентризм Ренесансу.

Розвиток діалектики та дослідження антропологічних проблем у німецькій класичній філософії (І.Кант, І. Фіхте, Г. Гегель).

Позитивізм – домінуючий напрямок сцієнтизму. Мотив "філософії життя" в екзистенціалізмі (Ніцше, Бергсон). Категорії "надлюдина", "воля" у філософській системі Ніцше. Проблема стандартизації особистості у філософії М.Хайдеггера. Психологія З.Фрейда. Теорія архетипів К.-Г.Юнга.

Тема 9. Традиції та особливості розвитку філософської думки в Україні

Етногенез українського народу, формування світоглядного менталітету (кордоцентризм, індивідуалізм, антеїзм). Основні ідеї та особливості філософії періоду Київської Русі. Могилянська академія – каталізатор

розвитку філософської думки на Україні. Теорія образів І.Гізеля. Теоретична і практична етика Ф.Прокоповича. Кордоцентрична теорія Г.Сковороди. Філософські ідеї Кирило-Мефодіївського братства. Ідеї національного відродження Т.Г.Шевченка. Філософсько-політичні ідеї М. Драгоманова, І.Франка, Л.Українки. Філософсько-політичні концепції М. Міхновського, В. Липинського, Д. Донцова. Філософія України ХХ століття.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. В чому полягають особливості філософії як специфічної духовної форми освоєння дійсності?
2. Дайте визначення світогляду і охарактеризуйте його структуру та місце духовних утворень у житті людей.
3. Визначте, коло проблем філософії та її роль у суспільстві.
4. Дайте характеристику історичних типів світогляду.
5. В чому полягає філософське розуміння світу: буття і матерії?
6. Дайте визначення руху і охарактеризуйте його основні форми.
7. Дайте визначення і розкрийте зміст понять простір і час. В чому полягає єдність матерії, руху, простору та часу?
8. Дайте визначення поняття матерії. Розкрийте основні положення сучасної науки про будову матерії та рівні її організації.
9. Дайте характеристику концепції розвитку. Розкрийте сутність діалектики та її альтернатив.
10. Розкрийте сутність закону єдності і боротьби протилежностей
11. Розкрийте сутність закону кількісно-якісних змін.
12. Розкрийте сутність закону заперечення заперечення.
13. Дайте визначення і охарактеризуйте категорії діалектики: одиничне, особливе і загальне.
14. Дайте визначення і охарактеризуйте категорії діалектики: сутність і явище, зміст і форма.
15. Дайте визначення і охарактеризуйте категорії діалектики: причина і наслідок, необхідність і випадковість, можливість і дійсність.
16. В чому полягає сутність свідомості? Що виступає передумовами виникнення свідомості?
17. Визначте і охарактеризуйте основні елементи і рівні структури свідомості.
18. Розкрийте походження і взаємозв'язок свідомості і мови. В чому полягає проблема ідеального?
19. Визначте соціальні функції і особливості форм суспільної свідомості..
20. Проаналізуйте відбиття як загальну властивість матерії та його еволюцію.
21. Визначте і дайте характеристику пізнання як предмету філософського аналізу: єдність об'єкта і суб'єкта. В чому полягає єдність чуттєвого і раціонального пізнання.
22. Дайте визначення істини. Обґрунтуйте, чому практика є основою і критерієм пізнання.
23. В чому полягає специфіка наукового пізнання і знання. Дайте характеристику методології наукового дослідження.
24. У чому полягає роль практики в процесі пізнання.
25. Охарактеризуйте творчість та інтуїцію як феномени свідомості.
26. Розкрийте зміст поняття „позанаукове знання” і назвіть його форми.

27. Визначте і розкрийте зміст методів емпіричного дослідження.
28. Визначте і розкрийте зміст методів теоретичного пізнання
29. Визначте і розкрийте зміст загальнологічних методів і прийомів дослідження.
30. В чому полягає роль філософії в науковому пізнанні?
31. Як вирішується проблема людини в філософії. Концепції походження людини.
32. Розкрийте соціальну сутність людини. Проаналізуйте проблему сенсу і змісту буття людини.
33. Тілесність – душевність – духовність: що означають ці поняття і як вони пов'язані між собою?
34. В чому вбачаються перспективи розвитку людини в ХХІ столітті?
35. Феномен відчуження: в чому полягає його сутність і шляхи подолання?
36. Проаналізуйте філософський підхід до проблеми життя і смерті.
37. Розкрийте зв'язок суспільства і природи в їх еволюційному розвитку. Поясність: що таке соціальна структура суспільства
38. Проаналізуйте зв'язок людського буття і соціального середовища.
39. Проаналізуйте джерела саморозвитку суспільства.
40. Дайте характеристику і поясність відмінність між громадянським суспільством і державою.
41. Дайте характеристику цивілізації, культурі і світ-системі як формам організації суспільства.
42. Визначте сутність політичної і правової свідомості і їх значення в процесі демократизації суспільства і побудові правової держави.
43. Розкрийте діалектику взаємозв'язку особистості і мас.
44. Поясність місце людини в системі соціальних зв'язків і відносин. Розкрийте діалектику взаємозв'язку свободи і необхідності.
45. В чому полягає проблема особистості у філософії?
46. Як співвідносяться поняття „індивід”, „індивідуальність”, „особистість”, „унікальність”?
47. Поясність чому культура є полем розгортання особистості.
48. Розкрийте сенс буття людини у світі цінностей (мораль, мистецтво, право).
49. Поясність в чому полягає сутність і сенс ціннісного ставлення людини до дійсності.
50. Визначте місце моралі та права в структурі цінностей людини та суспільства.
51. В чому полягає філософський аспект феномену політики
52. Поясність чому громадянське суспільство і держава є полем розгортання морально-правових цінностей людського буття.
53. Розкрийте значення релігії і свобода совісті в людському житті. Як співвідносяться віра і знання?

54. В чому полягає сутність глобальних проблем. Які існують суперечності глобалізації та шляхи вирішення глобальних проблем?
55. Розкрийте роль України в контексті протистояння Захід – Схід: діалог культур в умовах глобальної кризи.
56. Охарактеризуйте досократівську філософію та філософські погляди Сократа.
57. Охарактеризуйте вчення Платона й Аристотеля.
58. Розкрийте специфіку елліністичного та римського періодів античної філософії.
59. Дайте характеристику культурно-історичні передумов зародження філософської думки, філософії стародавньої Індії та Китаю.
60. Охарактеризуйте філософські погляди школи елеатів. Розкрийте зміст апорій Зенона.
61. Визначте в чому полягає символічний характер філософії Середньовіччя. Розкрийте сутність середньовічної герменевтики.
62. Дайте характеристику схоластичної філософії. Визначте в чому полягає проблема „універсалій” у середньовічній філософії.
63. Визначте і охарактеризуйте основні принципи філософії Відродження.
64. Визначте і охарактеризуйте основні принципи і особливості філософії Нового часу.
65. Дайте характеристику Просвітництва і його розвитку у Франції, Англії, Німеччині.
66. Визначте в чому полягають погляди просвітників на природу людини.
67. Дайте характеристику суб’єктивного ідеалізму І.Г. Фіхте та Ф. Шеллінга.
68. Дайте характеристику філософії марксизму та неомарксизму.
69. Дайте загальну характеристику класичної німецької філософії.
70. Розкрийте сутність «Критичної філософії» Канта.
71. Визначте в чому полягає протиріччя між системою і методом у філософії Гегеля;
72. Дайте характеристику філософських поглядів Л.Фейербаха.
73. Розкрийте сутність морально-правової концепції І.Канта.
74. Розкрийте сутність філософія права Л.Г.Ф. Гегеля.
75. Розкрийте сутність філософського ірраціоналізму, розкрийте його витоки і прояви.
76. Розкрийте сутність раціоналізму в сучасній філософії.
77. Розкрийте сутність позитивізму і неопозитивізму.
78. Поясніть чому феноменологія є підгрунтя філософської переорієнтації в ХХ ст.
79. Розкрийте сутність психоаналізу З. Фрейда. Поясніть чому філософія Е. Фромма є подоланням його обмеженості.
80. Визначте в чому полягає проблема людини в філософії екзистенціалізму.
81. Охарактеризуйте розвиток філософської антропології в ХХ ст.

82. Визначте основні ідеї франкфуртської школи. Розгляньте філософсько-правові погляди Ю. Хабермаса.
83. Дайте характеристику філософії слав'янофілів та західників.
84. Визначте основні ідеї російська релігійна філософія XIX-XX ст. Розгляньте філософські погляди В. Соловйова.
85. Охарактеризуйте філософські погляди П. Чаадаєва.
86. Охарактеризуйте філософські погляди І. Львіна.
87. Охарактеризуйте джерела формування і основні погляди філософської думки періоду Київської Русі.
88. Охарактеризуйте філософські погляди представників Києво-Могилянської академії.
89. Розкрийте роль Г.Сковороди в становленні українською класичної філософії.
90. Охарактеризуйте філософські погляди П. Юркевича, Т.Г.Шевченка, М. Драгоманова, І.Франка, В. Винниченка.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Введение в философию: Учебник для вузов: В 2-х частях. – М., 1991.
2. Філософія/ За ред. Г.А.Заїченка, В.М.Сагатовського, І.І.Кального, В.І.Даниленка. – К.: Вища школа, 1995.
3. Філософія: Курс лекцій./ За ред. І.Ф.Надольного. – К.: Вікар, 2000.
4. Філософія: Курс лекцій./ Бичко А. Та ін. – К.: Либідь, 1993.
5. Філософія. Старовойт І.С., Сілаєва Т.О., Орендарчук Г.О. – Тернопіль, 1997.
6. Философский энциклопедический словарь. – М.: Издательство политической литературы, 1983.
7. Философский словарь./ Под ред. И.Т.Фролова. – М.: Издательство политической литературы, 1981.
4. Лавриненко В.Н. Философия: Учебник для вузов. – М., 2002.
5. Кузнецов В.Г., Кузнецова И.Д. Философия: Учебник для вузов. – М., 2001.
6. Невлева И.М. Философия: Учебное пособие. – Харьков: Консум, 2001.
7. Кохановский Т.И. Философия. Учебное пособие для вузов. – Ростов-на-Дону, 2001.
8. Петрушевич В.Л. Філософія: Посібник. – К., 2001.
9. Лазарев В.Ф. Философия: Учебное пособие. – К., 1999.
10. Радугин А.А. Философия: Конспект лекций. – М., 2001.

11. Кожеурова Н.С. Философия. Человек и жизнь: Учебное пособие. – М., 2002.
12. Данильян О. Основы філософії: Навчальний посібник. – К., 2003.
13. Невлева И.М. Философия: Учебное пособие. – К., 2001.
14. Причепій Є. Філософія: Навчальний посібник. – К., 2001.
15. Щерба С.П. Філософія: короткий виклад: Навчальний посібник. – К., 2003.
16. Соколов В.В. Европейская философия ХУ – ХУІІ веков: Учебное пособие для вузов. – К., 2003.
17. Татаркевич В. Історія філософії. В 3-х т. – К., 2000.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Акуткин А.В. Понятие “природа” в античности и в новое время. – М., 1988.
2. Андрущенко В.А., Михальченко М.А. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій: В 2-х тт. – К., 1993.
3. Бердяев Н. Мое философское мирозерцание// Философские науки. – 1990. – № 6.
4. Вернадский В.И. Философские мысли натуралиста. – М., 1988.
5. Гегель Ф. Энциклопедия философских наук: В 4-х т. – Т. 1.– Ч. 1. – М., 1974.
6. Горський В.С. Історія української філософії. – К., 1996.
7. Дубровский Д.И. Проблема идеального. – М., 1983.
8. Энгельс Ф. Анти-Дюринг./ Собр.соч. в 20 т. – Т. 13.
9. Энгельс Ф. Диалектика природы. Старое предисловие к “Анти-Дюрингу”. О диалектике./ Собр.соч. в 20 т. – Т. 20.
10. Энгельс Ф. Роль труда в процессе превращения обезьяны в человека./ Собр.соч. в 20 т. – Т.20.
11. Злобин Н.С. Культура и общественный прогресс. – М., 1990.
12. История философии в кратком изложении. – М., 1991.
13. Історія філософії України: Підручник для студентів вузів/ За ред. Тараненко О. Та ын. – К., 1994.
14. Крымский С.Б. Философия как путь человечности и надежды. – К., 2000.
15. Кульчицький О. Основы філософії та філософічних наук. – Мюнхен – Львів, 1995.
16. Лосский Н.О. История русской философии. – М., 1991.
17. Мир философии: Книга для чтения: В 2-х ч. – М., 1991.
18. Млынков Э.В. Идеальное// Философская энциклопедия: в 2-х тт. – Т. 2. – М., 1982.
19. Морен Э. Утраченная парадигма: Природа и человек. – К., 1986.
20. Новая технократическая война на Западе. – М., 1986.
21. Общество и природа. Исторические этапы и формы взаимодействия. – М., 1982.
22. Ортега-и-Гассет Хосе. Дегуманизация искусства. – М., 1991.

23. Очерки истории представлений о взаимоотношении природы и общества/ Круть И.В., Забалин И.М. – М., 1988.
24. Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
25. Расел Б. Історія західноєвропейської філософії. – К., 1995.
26. Сумерки богов// Ф.Ницше, З.Фрейд, Э.Фромм, А.Камю, Ж.-П. Сартр. – М., 1989.
27. Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки: Хрестоматія. – К., 1996.
28. Табачковський В.Г. Людина – Екзистенція – Історія. – К., 1996.
29. Тихомиров Л. Религиозно-философские основы истории. – М., 1997.
30. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции. – М., 1989.
31. Фрейд З. Психология бессознательного. М., 1989.
32. Фрейд З Толкование сновидений. - К., 1991.
33. Фрейд З. Я и Оно. – М., 1990.
34. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. – М.,1997.
35. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней и средневековой философии. – М, 1991.
36. Щекин Г.В. Социальная философия истории. – К., 1996.
37. Юнг К.-Г. Архетип и символ. – М., 1991.
38. Юнг К.-Г. Психология бессознательного. – М., 1994.
39. Юнг К.-Г. Сознание и бессознательное. – СПб., 1997.
40. Гнатюк Л.В. Сознание как энергетическая система: введение в философию настоящего. – К., 2001.
41. Оливер Пол. 101 ключевая идея. Философия. – К., 2001.
42. Асмус В.Ф. Античная философия. К., 2003.

Інформаційні ресурси.

1. Бібліотека ім. Ярослава Мудрого Міжрегіональної Академії управління персоналом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.iapm.edu.ua/library.htm>
2. Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.kr.ua>
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>